

3/

Problémy rodičů
s dospělými dětmi,
vnoučaty a opačně

K závažné problematice sociálně právní se vyjádřila sociální pracovnice, která se léta v oboru pohybuje. Vedla Dům pro osamělé matky a dobře zná své pappenheimské.

- Vztahy, které se dějí, aniž by si to lidé plánovali vědomě.
- Vztahy, které se mění, když se do nich připlete majetek.
- Vztahy, které se naruší pocitem potřeby získat více, než na co máme morální právo.

Příběh č. 1

Před několika lety jsem poznala starší manžele. Oba žili ve druhém manželství a každý z nich měl dospělé syny. Ona tři a on dva. Oba ztratili své manžele úmrtím. Upnutí na dospělé děti bylo větší než obvyklé, ale vcelku rozumné. Nerozumné bylo, co se odehrávalo později, když se řešil jejich majetek. U každého zvlášť. Když se po uzavření druhého manželství sestěhovali do bytu k ní, bylo jejich štěstí velice krátké. Stalo se, že tato dvojice se potkala téměř najednou s další fází osudu tváří v tvář, tj. každému z nich krátce po sobě zemřel jeden syn, a i když každý z jiných důvodů, osudovou chybu udělali stejnou. Nechali přepsat dědický podíl na zbývající syny. Snažila jsem se jim tehdy říci, aby sice udělali pořádek v závěti, ale ne tímto způsobem. A i když soužití bylo dosud bez problému, osudová chyba způsobila své. Netrvalo dlouho a obě pozůstalé nevěsty začaly vystrkovat růžky. Aby toho nebylo málo, zakrátko opět zemřel každému z nich další syn. Znovu se začalo jednat o majetek, tentokrát již v neprospěch obou. Oba ztratili skutečnými převody podstatný podíl, díky němuž by měli ještě nějaké rozhodovací právo. Začali být doma trpěni. A vyústilo to do takových obrátek, že oba byli zdrceni, jak se chování nevěst vůči nim změnilo. Bylo to v důsledku získání majetku? Na to je těžká odpověď. Šlo o neštěstí způsobené smrtí partnera a ponechání vcelku mladých žen o samotě – kdoví...

Moje další rady manželům směřovaly k právníkovi, k řešení dohodou o vyplacení zbývajících podílů a zakoupení společného bytu. Po dlouhých čtyřech letech se to zdařilo, a tak měli tito manželé šanci dožít v relativním klidu, než přišel čas jejich odchodu. Žili spolu ještě 6–7 let ve svém novém bytě.

Poučení

*Udělat pořádek zaživa pro děti je možné; když už je vnitřní potřeba, tak zá-
větí, ale není nutné ani dobré převádět majetek za svého života, byť se můžete
učinit věcným břemenem. Nikdo nejsme doma prorokem.*

Příběh č. 2

V Domově pro matky s dětmi, kde jsem pracovala, bylo hodně zvláštních osudů, se kterými se rodiny potýkaly. Dá se říci, že pro někoho je poučení nulové, někdo se poučí tak, že sám páchá ještě větší bezpráví na dalších. Jedna z matek, taková živější osoba, si vybrala muže svobodného, nezkušeného v životě se ženami. Ve 35 letech poznal, co je život, začal být opatrný a nevěřil nikomu z nás a ničemu. Měl vlastní byt, který získal sice od městské části, ale sňatkem byt automaticky přecházel i na manželku. I když ho získal za svobodna. V manželství oba do bytu investovali, předělali ho a asi rok žili docela spokojeně. Žena byla z těch dvou živější a po čase potřebovala opět více rozepnout křídla. Stalo se to tak silně, že došlo k rozpadu manželství, a jak lze odhadnout, z bytu se vystěhoval on. A ona vyměnila byt jinam, učinila tak fiktivním prodejem (jak se to dělává) a on se odstěhoval zpátky k rodičům. Ty neminula další událost. Jejich druhý syn začal podnikat a dařilo se mu. Rodiče jsem znala, často jsem s nimi leccos probírala a varovala jsem je, aby cokoliv, co se děje kolem jejich bytu, který se snažili privatizovat, směřovali jenom na sebe. Šlo o jejich jistotu – oba byli důchodci. Jenom neměli dost peněz a nechali tedy zaplatit syna podíl s tím, že byt nechal napsat na sebe. Následek toho na sebe nenechal dlouho čekat. Podnikání syna se zkomplikovalo. Potřeboval splácet půjčku: prodal byt bez vědomí rodičů a malér byl na světě. V jejich 75 a 80 letech je již pozdě dávat další rady, také proto, že bydlí v pronájmu v jiné pražské městské části a čekají na otevření zdejšího DPS, kde mají podanou žádost už řadu let. Vysoký pronájem našťestí hradí syn.

Poučení

Byť jste vychovali děti jakkoliv dobře, je třeba myslet i na to, zda jsou to dcery nebo synové, kteří později budou rozhodovat o osudu našeho majetku. U synů se komplikuje jejich postoj k původní rodině totiž také názorem a postojem

manželky. Jen ve velmi vzácných případech jsou pro nevěstu rodiče manžela na stejné citové úrovni jako ti její.

Příběh č. 3

Jako dítě jsem bydlela o ulici dál v domečku, který mi připadal, a dodnes na něj tak vzpomínám, jako v pohádce. Malé byty komorně a dobově laděné do historie, zahrádka provoněná růžemi rozličných vůní a barev, jabloně, které jsem už nikdy později neviděla, ani jablka z nich. V podkroví bydlela stará babička, která mi byla babičkou opravdovou. Po nás se nastěhovala do domu rodina mojí spolužačky a ti později domek od domácích odkoupili. S touto rodinou, resp. s rodiči spolužačky, se bavím dodnes; vzpomínám na dětství, kdykoliv jdu okolo. Domek je dávno přestavěn. Když jsem jela minulý týden do Prahy, jela jsem právě s jejími rodiči. Oslavili spolu 60 let života a vypadají opravdu moc dobře. Mluvili jsme o všem možném, až přišla řeč na jejich syna. Dozvěděla jsem se, že od nich odešel. Bydlel s rodiči i se svojí rodinou léta, ale hormony sehrály svoje a on odešel za jinou ženou. Důvodem začal být nesoulad s manželkou. Jenomže, a to jsem nevěděla, domek byl přepsaný na něj a na jeho, dnes bývalou, ženu. Marné je teď všechno, protože i když jsou oba staří rodiče coby věčné břemeno, nemají v podstatě na nic nárok – leda ten morální... Jsou prostě v domě trpěni, a to tak, že i vnučka je začíná usurpovat. Je to pro mě veliké překvapení, protože jsem si myslela, že jde o jednu z mála funkčních rodin. A najednou není nic platné, že rodiče všechno zaplatili, na to zapomněly jedna i druhá – tj. nevěsta i vnučka. A v podstatě se pravděpodobně jejich postoj odvíjí od toho, že je opustil manžel a táta. Vina je údajně na rodičích – špatně ho vychovali! Najednou neexistuje minulost, neexistuje ani pohled na sebe, opuštěná nepřemýšlí, jestli náhodou ona sama nebyla tím spouštěcím mechanismem rozpadu manželství – třeba její muž potřeboval jiné zacházení, jiné zázemí. Jednoduší, jak se ukazuje, je ukázat na rodiče.

Poučení

I když se po mnohá léta všechno jeví v pořádku, fungují zde složité vnitřní vztahy – právně se nemá majetek uspořádávat zaživa, a to NIKDY. Je možné pořídit závěť, je-li dohoda v rodině a u sourozenců jistá.

Příběh č. 4

Tento příběh se týká přímo naší rodiny.

Na prahu mojí dospělosti se naskytl možnost koupit dům. Tehdy ho nikdo jiný z rodiny nechtěl, jen já. Byla to doba pro někoho dávná, z hlediska historie včera. Představte si, že nakonec při koupi domu na splátky od nás nikdo nežádal podpis, že budeme platit měsíční splátky. Jednak měla naše rodina dobré renomé a jednak v té době se přece jenom ještě nosila společenská slušnost a ohleduplnost, všem záleželo na tom, co by tomu řekli lidi.

Rodiče hned tenkrát rozdělili dům na 4 díly. Byla to odvaha, byl to odhad mámy, že se nás nemusí bát? Možná to byl jistý požadavek závazku od nás, aby žádný z nás rodiče materiálně neohrozil. Brzy na to se bratr oženil a první švagrová, byť ještě u nás nebydlela, už se cítila být paní domácí a plánovala mnohé. Včetně plánu, že dům necháme napsat i na ni. To se nestalo. Stalo se, že její rodiče v předvečer svatby přivezli novou kuchyň a lednici, aniž by se nás kdokoliv ptal, kam to dáme, jenom proto, aby dary dostala za svobodna. Brzy po svatbě jsme v domě dělali všelijaké stavební úpravy. Jak jinak, vše hradili rodiče. A čas plynul docela poklidně. Po narození bratrova syna zemřel švagrové otec a rázem se ona i její matka změnily. Ta změna se promítla i do bratrova manželství – do roka byli rozvedeni. Švagrová zůstala bydleť u nás ještě dalších 17 let. Pak jsem se vdala i já, a byť jsme já ani můj muž nezaplatili ani korunu do oprav domu, při našem rozvodu muž klidně vystupoval s požadavkem na vyrovnání se za mnohé. Dodnes jsem nepochopila, proč se lidé změní, když si někoho vezmou, a hraje v tom třeba roli trocha toho majetku, třebaže jde „jen“ o nutnou střechu nad hlavou.

Později rodiče přepsali další podíl na mne a na bratra, to už bylo v jejich dosti vysokém věku – aby nebylo nic, co by nás po jejich smrti mohlo rozdělit. Pro pořádek zůstali zapsaní jako věčné břemeno. Já i bratr jsme se nikdy nedohadovali o majetek. Rodičům jsme opravdu dosloužili a dopřáli jim být doma do vysokého stáří, až jak se říká, ke smrtelné posteli, a tak zemřít doslova v kruhu nejbližších. Nikdy jim nebudeme moci vrátit více. Nastoupila další generace mého syna, kterému jsem ze svojí poloviny nenechala nic přepsat, ačkoliv pokus byl učiněn nejednou, hlavně po jeho svatbě, ale uvolnila jsem jim větší polovinu patra, aby měli slušné bydlení. Nicméně začaly se objevovat problémy, snad právě proto, že jsem nepřepsala majetek, a nevěsta, byť příjemná

a chytrá ženská, v podstatě žije pouze ve svém bytě. Co je za dveřmi, nezajímá ani jednoho nich. Vzhledem k tomu, že život přináší mnohé, nemohla jsem tak učinit a připravit (nejen sobě) možné těžkosti v budoucnosti. Proto se náhle rozhodli oni. Berou si hypotéku, jdou do svého a jdou daleko. Může mě to mrzet, ano a mrzí, ale poučení z okolí je veliké, navíc mám syna jediného a nemá o co přijít. Svě jednou dostane.

Poučení

Slušnost, tolerance a solidnost není věc genetiky. Spoléhat se na slovo v této době opravdu nelze. Je mi líto, že to vypadá, jako by šlo o nedůvěru, ale znám lidi bydlící u tchyně a ani by je nenapadlo říci si o přepsání majetku. A nátlak nemám ráda nikdy.

Příběh č. 5

Z azylového zařízení si pamatuji na jeden případ, který nám dal hodně práce, abychom řešení (odstěhování "do svého") řádně dotáhli do zdárného konce. Jednalo se o mladou ženu, která se rozváděla. Byla v té době velice mladá. Dříve než podala žádost o rozvod oficiálně a než došlo k dohodě o syna, zapletl se její manžel s kamarády, pili a jeli v noci autem. Nehodu nepřežil, a tak se tato žena stala přes noc vdovou. Tím se její příběh zkomplikoval, protože nic nebránilo, aby se nyní mohla vrátit buď domů, anebo k otci, který žil v rodinném domku.

Čas vykonal své i v její nové životní roli vdovy. Po čase si našla nového přítele, se kterým se sestěhovali do bytu, který jsem jí pomohla získat přes úřad městské části. A netrvalo dlouho, narodila se jim dcera. Nevzali se, žili ve volném vztahu, adresně u něj. Její byt začali pronajímat. Mluvily jsme spolu opakovaně. Nabádala jsem ji několikrát, aby byla opatrná, aby o svůj byt nepřišla. Nadále však bydleli ve větším přítelově bytě, láska pokračovala a důvěra narůstala. Ještě několikrát se přišla podívat na bývalé zaměstnance a na nás do „azylu“, než se úplně odmlčela. To je vždy signál pro jasný problém. A tak jsem se brzy dozvěděla, že její byt byl prodán a poté, co si užili peněz

a zařídili jeho byt, odjeli na dovolenou. Netrvalo dlouho, láska přítele ochladla, až skončila. Ona a její děti se ocitly na ulici. Po nějakém čase byla zpět v „azylu“. Nevím, jak dopadla pak, neviděla jsem ji už 4 roky. Sama za mnou nepřišla, protože nebylo o čem mluvit. Věděla své a já taky. Dobře si uvědomila svoji chybu, která nešla vrátit.

Poučení:

Někdo se nepoučí nikdy a některé ženy svoje muže milují za cenu ztráty sebe samé. Nechají si vidinou peněz zakalit zrak, jako by je opustil zdravý rozum. Za cenu udržení si partnera, který je okolím vnímán jako problematický člověk.

V. D., 62 L., SŠ

Zamyšlení

Příběhy z azylových domů představují osobnostně vyhraněnější klientelu, než je běžná populace. Podmínkou pobytu je i souhlas s řádem, bez něhož nemůže být žena ubytovaná, včetně sankcí za jeho porušení. Naopak u zaměstnanců je potřeba pracovat s prevencí syndromu vyhoření, občas je třeba mírnit autoritativní postoje, ke kterým náročná práce může vést.

Na příbězích je patrné, jak všechny dobře míněné rady stavěné na racionální složce v rámci sociálně právního poradenství jsou jen návodem a nemusí v závěru vést k ničemu, ovládají-li člověka neřízené emoce.

* * *

Složitost obývání chalup více generacemi uvidíme v dalším příběhu, tentokrát nevyřešeném.

Měnící se vztahy

Dívám-li se zpět, dokud žila dcera doma, vycházely jsme spolu velmi dobře, navzájem jsme si svěřovaly své radosti i starosti, nebyl to problém. Dcera se vdala ve 21 letech, se zetěm jsme v té době neměli potíže. Pocházel z vesnice,

kde máme chalupu. Po uzavření sňatku se přistěhoval k nám. Po narození dítěte se dcera během roku odstěhovala na naši chalupu s tím, že budou někde stavět a neplánovali tam tedy trvalý pobyt. Tak začaly problémy. Mladí přicházeli s představami, jak a co na chalupě přestavět a přizpůsobit jejich potřebám. I když jsme s mužem říkali, že jsme si chalupu pořizovali na stará kolena. Muž tam budoval svou profesionální dílnu s představou, že tam budeme na důchod. Zatím si mladí přestavěli podkroví na 3+1 z vlastních finančních zdrojů. Novou střechu včetně krovů a trámů jsme zajistili my. Elektroměr je jeden. Opravy se zatím neřeší, na údržbu mladí nepřispívají. Začaly problémy se soužitím. Postupně vztahy ochladly, přestaly jsme spolu mluvit. Dcera přestala posílat vnučata k rodičům, tedy k nám. Narozeniny a svátky vnučat se neslaví společně. Mladí sdělí, že slaví v kruhu rodinném, kam prarodiče nepatří. Zeť se se svými rodiči ve vesnici nestýká, co se tam stalo, nevíme.

Přijedeme-li na chalupu, nemůžu najít konev, násada od rýče je zlomena, u dveří se válí řada párů bot. Nic se neopravuje.

Dcera pravila, že by dům potřebovali teď a ne až po naší smrti. Že to ostatní rodiče taky tak dělají. Že by nám ráda pomáhala, a až budeme staří, že se bude o nás starat.

Není nejlepši, když bydlí různé generace co nejdále od sebe?

M. S., 64 L., SŠ

Maminko, děláme to jen pro tvoje dobro!

Mám už svá léta, dvě děti – tedy dcery, dále byt v paneláku s množstvím sentimentálních krámů. Za sebou léta plná dost trpkých zkušeností a plno nesplněných přání. Jedno z nich je představa malého baráčku s přiměřenou zahrádkou pro nějaké chlupaté zvíře a pro mne.

A tohle je právě téma, které chci dát na papír.

Nastal čas, kdy se představa domečku mohla stát realitou. Začala jsem probírat nabídky kdejaké reality, jezdit po vlastech pražských i přilehlých a vybírat domeček. Ne moc velký (chci tam jít sama), ne moc malý (přece za mnou někdy dětičky přijedou), s úměrně velikým pozemkem. Obojí v klidném prostředí – nejraději les, potok nebo rybník či řeka, nějaký ten výhled do

kraje alespoň trochu zvlněného a zalesněného. A kdyby to bylo na samotě – to by bylo až nebezpečně blízko splnění celoživotních tužeb.

Jenže nejen já hledala, ale i moje dcery.

Občas jsme se jely podívat na vytipovaný objekt, s rozzářeným zrakem mi předvedly dům zhruba 6+1, novostavbu uprostřed staveniště, kde vznikalo nepředstavitelné množství dalších víceméně identických staveb, zatím se tam dalo projít v suchu i bez gumových bot a za tím vším se dal i tušit les (asi jako když člověk uprostřed Libně ví, že nedaleko je Stromovka). Unavená stálým argumentováním, že mám jiné požadavky na své budoucí bydliště, se jednou stalo, že se skloněnou hlavou jsem u takového objektu přikývla: „Ano, moc se mi to líbí.“ Začalo se vyjednávat o koupi. Projevila jsem tak málo vlastní aktivity, že dcerám došlo, že něco nehraje a pravdivou odpověď nakonec ode mne dostaly.

Hledání pokračovalo – teď jen já. A zas byly rozzářené oči a napjaté nadšení. Bývalá hájovna, les, samota, výhled na kopečky i nebe, klid a ticho. Nenásledovaly sklopené oči a odevzdané „ano“. Od dětiček zaznělo jednoznačné „ne, ani náhodou“. Důvody byly neprůstředné. Můj věk, nemoci existující i neexistující a ultimatum: „Když si to koupíš, nikdy sem nepojedu.“

Nekoupila jsem. Celý život nechci nikoho omezovat, nikomu kazit plány a iluze; a snad to ani nedělám. Ale totéž říkají moje děti ve vztahu ke mně. Vrtá mi hlavou neodbytná otázka. Mám taky kategoricky sdělit, že jsem dospělá, samostatná a ještě svéprávná, tak proč mi k čertu chtějí diktovat, co smím a co nesmím? Ale když ony to dcerunky myslí dobře.

B. K., 57 l., VŠ

Tentokrát jsem poprosila o výběr ze zkušeností s podobnými situacemi právníka, setkávajícího se s oběma stranami. V jeho kompetenci je právní stránka majetkových věcí. Mne zase trápí nízké právní vědomí našich občanů, kvůli němuž se řada lidí dostává do mé péče.

V profesi psychiatra se setkáváme s emocionálními reakcemi postižených, s depresí, se sebevraždnými pokusy, s psychotickými reakcemi na křivdy. Nezapomenu na dvašedesátiletého muže po vážně míněném sebevražděném pokusu. Přežil skutečně jen náhodou. Postižený kdysi daroval svůj byt synovi, ten se šťastně oženil a z lásky jej daroval své ženě. Architektonické

řešení umožňovalo vcelku bezproblémové soužití více generací. Manželství skončilo rozvodem, syn se urychleně z bytu odstěhoval. První, co bývalá snacha po nabytí právní moci rozvodového řízení učinila? Vyhodila bývalého tchána z bytu.

Věnujte, prosím, pozornost praxi právníka, a pokud se vás, byť okrajově, problematika týká, nechte se jím inspirovat. Pokud možno máme událostem předcházet, řada preventivních opatření zabrání následným tragédiím.

Zamyšlení advokáta nad těmito vztahy

Již více než patnáct let působím jako právník v Poradně pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy Magistrátu hlavního města Prahy. Občas nastává situace, kdy rozvádějící se manželé jsou ochotni soudit se „až za hrob“ o dům, chatu, chalupu či jinou nemovitost, která je ve společném jmění manželů. Jako jediné možné smírné řešení, které se oběma zdá výborné, je darování sporné nemovitosti dítěti nebo dětem. Dost často dětem nezletilým, někdy ještě předškolního věku. Přijetí daru sice musí v takovém případě schválit za nezletilé soud v opatrovnickém řízení, což ovšem v praxi nepředstavuje žádnou překážku, protože soud jistě shledá, že přijetí daru je v zájmu nezletilého a schválí jej (vyjma nemovitostí „předlužených“ apod., což však nyní nechme stranou). I velmi rozhádaní manželé takové řešení často akceptují, možná i podvědomě s pocitem určitého provinění vůči dětem, kterým svým rozvodem většinou neprospívají. K darování přistupují i tehdy, kdy předmětná nemovitost je jejich jediným bydlištěm a na zakoupení jiného bytu či domu třeba ani nemají finanční prostředky. Jejich dítě je přece stvoření tak nádherné a bezelstné, že je zcela vyloučeno, aby se od něho dočkali něčeho nedobrého. Vždy si budou rozumět, vždy se přece na všem dohodnou, není ani třeba darování komplikovat nějakým věcným břemenem zaručujícím právo darovanou nemovitost užívat. Velmi varuji před tímto řešením, ač jinak jsem rád mírotvorem v manželských a rodinných vztazích. Proč? Pokud spoléháte na to, že vaše dítě vám darovanou nemovitost samozřejmě kdykoliv umožní užívat, může to být velmi nepříjemný omyl. A nemusí jít jen o situace, kdy se z obdaraného potomka stane „nevděčník“. Zním řadu případů, kdy dospělý mladý

člověk ručil nemovitostí od rodičů za půjčku, jeho podnikatelský záměr či jiná aktivita nevyšla tak, jak předpokládal, a přišel o dům on i jeho rodiče. Věcné břemeno, spočívající v právu nemovitost užívat, vám toto právo sice zaručuje i vůči případnému novému vlastníkovu, ale často to může být velmi problematické a nový vlastník může dělat vše pro to, aby vás ze svého domu vystrnadil. Navíc existence věcného břemene významně snižuje hodnotu zástavy, a kdo by odolal synově prosbě: „Mamko, tak to věcné břemeno dočasně zrušme, a až tu půjčku splatím, zase ho obnovíme.“ A to nezmiňuji možné tragédie, jako úmrtí obdarovaného dítěte apod. Pokud chcete nemovitost dále sami užívat, její darování nezletilému dítěti jako řešení rozvodových majetkových vztahů nebývá nejlepším řešením a může vést snadno ke ztrátě střechy nad hlavou. Ale i pokud ji sami užívat nechcete, dobře svůj krok zvažte. Dítě je sice podle zákona v osmnácti letech dospělé, ale nezkušené a málo obezřetné vůči nástrahám tohoto světa. K darování bych proto přistupoval s maximální obezřetností až v době, kdy si budu zcela jist, že můj potomek je na takovém stupni rozumové vyspělosti, že o darovanou nemovitost nepřijde díky nějakým lehkomyšlným nebo nepromyšleným krokům.

V jiných případech chtějí naopak staří lidé darovat ještě za svého života svůj dům a pozemek svému dospělému dítěti, aby převzal péči o nemovitost, případně i finanční náklady s tím spojené, ale současně je nechal „dožít ve svém“. „Nechám si tady tu svou světničku a jinak si to užívejte, jak chcete.“ Když už si chcete nechat svou světničku, určitě si nechte zřídit řádné, v katastru nemovitostí zapsané věcné břemeno. Smlouvu o zřízení věcného břemene lze uzavřít společně s darovací smlouvou. I v těchto případech se ovšem vztahy někdy velmi zkomplikují. Starý člověk prožívá své peklo, zajímá se, zda je možno žalovat o vrácení daru, diví se, že musí unést tzv. důkazní břemeno a vlastně žádné důkazy nemá, protože který soused by chtěl svědčit proti jeho agresivnímu zeťovi apod. Pokud už z nějakých důvodů musíte nebo chcete za svého života svou střechu nad hlavou darovat svému potomkovi (v horším případě i jeho manželce či manželovi), nechte si současně zřídit věcné břemeno doživotního výlučného bezplatného užívání celé nemovitosti pro sebe, případně i pro svou manželku. Mladým můžete bydlení v darovaném domě klidně umožnit, ale když dojde k něčemu zlému, můžete kdykoli obdarovaného potomka, který se k vám nebude chovat hezky, z domu vykázat, a ač je vlastníkem, nemá tam co dělat až do vaší smrti.

Právník vám jistě potvrdí, že věcné břemeno ve váš prospěch vám zaručuje, že vás nikdo nesmí v užívání vymezeného prostoru nebo celé nemovitosti (jde-li o věcné břemeno výlučného užívání celé nemovitosti, což velmi doporučuji) rušit, že se proti tomu lze soudně bránit a že máte zajištěno bezpečné bydlení „na vejminku“ až do smrti. Život ovšem není jízdní řád a vše může dopadnout úplně jinak. Vypůjčím si scénku z vynikajícího Svěrákova filmu *Na samotě u lesa*, který je neprávem nazýván komedií, ač jde o hluboké, byť humorné zamýšlení geniálního autora nad aktuálním problémem doby. Staří manželé, kteří prodali svůj domek nějakému Ferdovi Kokešovi, měli podle všeho také zřízeno věcné břemeno doživotního užívání chalupy, byť patrně jen její části. Když přeskakují jakýsi vodní příkop, aby se mohli dostat do domu, a pan Svěrák – vlastně ve filmu pan Lavička – chce pomoci, majitel Kokeš reaguje: „Jen je nechte, to jsem vykopal pro ně. Mohli jít do domova důchodců, krásný prostředí, bejvalej zámeček, ale oni, že ne, že to mají písemně. Já jim dám písemně!!! Teď opravuju komín. Opravuju komín – to mi nikdo nemůže nic říct. Ty si užijou. Já je normálně vykouřím.“ A když za pár dnů prochází pan Lavička s přítelem-lékařem, kterého hraje Jan Tříska, kolem domu těch nešťastníků, z oken se opravdu hrozně kouří a Lavička-Svěrák jen konstatuje: „Ten Kokeš je normální gauner, on jim asi ucpal komín, ti chudáci tam v zimě zmrznou.“ Na otázku přítele-lékaře co mu udělali, odpovídá příznačně: „Nic. Nechtějí umřít.“

Ano, i tak může někdy vypadat výkon práva věcného břemene a nenamlouvejme si, že jde-li o naše dítě, je toto vyloučeno. Konečně – když darujeme nemovitost našemu dítěti, nikdo nám nezaručí, že se jejím vlastníkem nestane nějaký Ferda Kokeš, ať již proto, že ji od vašeho potomka koupil, nebo ji vydražil, když váš potomek nemohl splnit nějaké své finanční závazky a dostal se exekutor.

Co dělat, když již taková situace nastane. V podstatně v lepší pozici jsme pochopitelně tehdy, kdy zlý vlastník nemá právo náš dům užívat, protože máme ono výlučné právo doživotního užívání celé nemovitosti. Pak povoláme policii s tím, že jde o trestný čin porušování domovní svobody. Pokud vlastník chce provést nějaké stavební či jiné úpravy, ať požádá soud a stanoví se přesné podmínky, kdy, kde a co bude dělat. I zde mohou nastat problémy, ale bude-li vás omezovat ve vašem užívání nemovitosti, vždy riskuje trestný čin porušování domovní svobody, pokud ho z domu vykážete a on to nebude

respektovat. Nepomůže-li policie, lze se obrátit na okresního státního zástupce, do protokolu celou situaci vylíčit a požádat o pomoc. Situaci lze řešit i cestou civilního soudního řízení – věc svěřit advokátovi, a nemáte-li na to finanční prostředky, požádat, aby vám ho ustanovil a jeho práci pro vás platil soud.

Stejně je možno postupovat, i pokud má vlastník právo nemovitost užívat společně s vámi. Zde bude situace sice složitější, protože vlastník užíváním domu neporušuje domovní svobodu. Může ji sice porušit tím, že bez vašeho dovolení vstoupí do prostoru vyhrazeného pro vaše užívání, ale nikdo asi do domu trvale nepřidělí policajta, který by hlídal, zda majitel neporušuje práva držitele věcného břemene. Zde bude pomoc advokáta, nebo právníka některé pomáhající organizace zaměřené na pomoc důchodcům, již asi nezbytná. Soud může nařídit vlastníkovi, aby se určitých činností zdržel nebo je prováděl jen za určitých podmínek, aniž tím bude rušit vaše užívání nemovitosti. O návrhu na vydání předběžného opatření, kterým by soud Ferdovi Kokešovi zakázal opravovat komín tak, že vás „normálně vykourí“, by soud musel rozhodnout do týdne a nerespektování soudního rozhodnutí by mohlo darebného Ferdu přijít hodně draho.

Vím, starý člověk často nemá dosti energie a průbojnosti, aby si takto zjednal svá práva a postavil se ostře proti tomu, kdo mu ubližuje a porušuje zákon. Asi právě proto radím: buďte při darování svých nemovitostí a zvláště pak své střechy nad hlavou i svým nejbližším velmi obezřetní.

JUDR. JAN MACH, ADVOKÁT V PRAZE

Podívejme se ještě na jiné typy pomoci rodičů dospělým dětem.

Dovolená s dospělými dětmi

Mám tři děti a ti mají tři partnery, takže já mám vlastně dětí šest. V současnosti do naší rodiny patří ještě dva pejsci. Naše rodina se rozrůstá, i když toužebně očekávaná vnoučata to nejsou. Scházíme se při různých příležitostech, jako jsou svátky a narozeniny. Když dlouho žádná příležitost není, pozvu je na dobrý oběd, a to se dostaví vždy všichni. Trochu mám podezření, že je na našich setkáních nejvíce láká dobré jídlo, ale nakonec je to jedno, hlavně že přijdou. Dokonce jsme šli tak daleko, že jsme společně trávili dvakrát dovolenou.

Naše první společná dovolená byla v létě na Mallorce. Pejsci ještě nebyli, takže jsme se vypravili letadlem. Sice jsem navrhovala, abychom letěli dvěma letadly pro případ leteckých problémů, ale sklidila jsem pouze posměch. Od té doby se ke mně chovali moc hezky, ale shovívavě jako k duševně chorému člověku. Musím to upřesnit, abych se jich nedotkla: jako k duševně chorému bankéři. Většinu rodičů nemusím vysvětlovat, proč.

Na Mallorce jsme bydleli na osamoceném statku, kam nám na dvorek chodily slepice s kuřátky (občas jsem si taky tak připadala); budilo nás hýkání osla a při správném směru větru jsme cítili nedaleké krávy. Prostě to nemělo chybu. Měli jsme půjčená dvě auta a jezdili jsme po výletech a k moři nebo jsme si užívali bazénu a okolí statku. Starost o jídlo a úklid jsme měli rozdělenou. Snídaně jsem připravovala já, protože jsem ranní ptáče a miluji sluníčková rána s čerstvým vzduchem. Také všem blízkým ráda dělám radost, a tou je i připravená snídaně. Nejvíce jsme se ale těšili na večere, protože se při jejich přípravě střídaly jednotlivé páry, a tak jsme ochutnávali, co se v jednotlivých domácnostech vaří a chutná. Při těchto akcích jsme také hráli hry. Nejen hry vědomostní, ale také takové, jako je Macháček. Netrapte se, že tuto hru neznáte, také bych se bez ní obešla. Ani si moc nepamatuji, o čem to bylo, ale vím, že kdo prohrál, musel vypít skleničku vína. Všem nám bylo moc a moc dobře. Za celou dobu dovolené si nepamatuji, že bychom měli nějaké mezilidské problémy, i když příležitosti byly. Nejenže jsem lépe poznala partnery svých dětí a více jsme se sblížili, ale dokonce jsem i ve svých vlastních dětech nacházela neznámé rysy. Samozřejmě dobré i horší, ale to asi jinak být nemůže. Poznala jsem, že můj nejstarší syn je možná trochu sobečtější než ostatní, ale je spolehlivý a vyřeší každý problém. Moje dcera se vlivem partnera stala trochu bezstarostnější, ale k mému údivu to v mnoha situacích nebylo na škodu a mně to pomáhalo. Můj nejmladší že je sice příliš úzkoprsý, ale starostlivý a ochotný, věrný obraz svého tatínka.

Také jsem poznala, že stačí jen trochu tolerance od každého z nás, abychom spolu vyšli i přes naše rozdílné povahy a názory.

Nikomu z nás se nechtělo vracet domů. Pořád jsem se viděla jako ta slepička s kuřátky – a teď mi je berou. Trochu jsem to i oplakala, ale manžel, můj věčný dobrý utěšitel, říká slovy klasika: „Bylo to překrásné a bylo toho dost,“ a pokračuje, že všechno se má dělat s mírou, a to já dělám. On se totiž jmenuje Mirek, prostě Míra.

Zamyšlení

Je zajímavé, jak způsob financování z dětských let, to jest platba rodičů za děti, ochotně přetrvává i do doby, kdy děti jsou již dospělé a zcela samostatné, případně s vyššími platy než rodiče. Ovšem s představou, že rodičům toto činí radost. Občas se nejedná ani o účelovost. Dospělým dětem ani změněná situace nedojde. Už u svatby je samozřejmostí financování ze strany rodičů: „Aniž se mě ptali na můj názor, byl jsem tam za peněženkou,“ sděluje otec ženicha. Nějak hovořit o penězích nahlas v rodině jako by nebylo slušné. Obdobně je to i v případě hlídání vnoučat, je to samozřejmost, náplň života prarodičů: „Co by tchánovi dělali, kdyby se nestarali o vnoučata? Vždyť péče o ně je smysl jejich života,“ sděluje zeť a považuje svůj názor za naprosto pravdivý. Že mladá generace vnucuje životní styl stárnoucí generaci, to mu nedochází. Slyším povzdechnutí nad nedělními obědy ze strany rodičů, bez nároků na finanční dotaci a pomoci při úklidu ze strany dětí. Byť tento fenomén postupně mizí. Na nedělní obědy není čas. Setkáváme se s daleko civilnějším typem kontaktů. Jedna z možností jsou právě společné dovolené, pokud se všichni zúčastnění snášejí a pokud je vyřešena finanční stránka věci. Řada dcer se ochotně schází se svou matkou k projednání a konzultaci čehokoliv, a pokud spolu vycházejí i v rámci vkusu, tak také v souvislosti s nákupem. Sejdou se ochotně a rády i bez zjištěného podtónu.

I syn, v případě, že matka potřebuje pomoc, je ochoten přijít. Činí-li toto v nukleární rodině problém, manželka neochotně pomoc toleruje, pak informace není nahlas vyřčena, není třeba vše všem sdělovat.

* * *

Na úvod dalšího příběhu:

Starší dáma se rozhodla připravit poslední vůli a sdělila notáři svá dvě poslední přání. Jednak si přála být zpopelněna, a za druhé si přála být rozptýlena v obchodním domě Tesco.

„V Tesku?“ užasl notář. „Proč v Tesku?“ „Budu mít jistotu, že za mnou děti přijdou aspoň jednou za týden.“

Role babičky nebabičky

Každý rok před Vánocemi, když se mě děti ptají, co bych si od Ježíška přála, je moje odpověď stejná. Přála bych si, abyste častěji navštěvovali prarodiče. Odpověď je také vždy stejná. Ale to je přece jasné. Pak přichází leden, únor, březen atd. – a nic. Ne, že by o tom nemluvili. To je pořád: rádi bychom o víkendu zajeli k babičkám, mohli bychom si udělat výlet k babičkám (nevím proč mluví jen o babičkách, když dědeček je tam také). Po víkendu: „Byli jste u babičky?“ „Víš, mami, ono to nějak nevyšlo.“ Bohužel jim to nevychází dost často. Dost mě to zlobí a kladu si otázky, zda jsou všechny děti takové. Vždyť ke mně a k manželovi mají opravdu moc hezký vztah, navštěvujeme se často, trávíme spolu příjemné chvíle, a dokonce i dovolené. Je to dobou? Byli jsme také takoví? Odpověď je jasná. Byli, a co je horší, já taková ještě jsem, protože moje babička ještě žije a já ji naposled viděla před půl rokem, a to ještě náhodou. Proč jsem taková? Nevím. Možná všechno začalo už dávno.

Nikdy jsem neměla babičku a dědečka, ke kterým bych jezdila na prázdniny a oni by mě milovali a rozmazlovali. Vím, že dědeček z tatínkovy strany byl, a to je všechno. Po smrti mého tatínka v mých čtrnácti letech se nehezky zachoval k mé mamince a my se s ním přestali stýkat. Mojí babičce z maminciny strany se ještě po mém narození narodilo děcko, takže ona se v době, kdy mohla být mojí babičkou, stala maminkou (posedmé). Škoda, myslím, že to byl vždy můj sen – trávit u babičky a dědečka prázdniny na venkově (nevím, proč na venkově) a nechat se rozmazlovat. Možná jsem byla příliš ovlivněná povinnou četbou a „šťastnou to ženou“.

Moc jsem si přála, aby moje děti měly krásný vztah s babičkami a dědečky, ale nějak to nevyšlo. Historie se opakovala. Moje maminka se po smrti tatínka znovu provdala a porodila moje bráchy-dvojčata, když mi bylo šestnáct. Když jsem měla první děcko, bráchům bylo sedm let a moje mamka měla jiné starosti než být babičkou. Celkem to chápu. Rodiče z manželovy strany babičkou a dědečkem byli. Netuším, proč k nim moje tři děti nejezdily s nadšením. Napadá mě, že my jsme byli tak skvělí rodiče, že se jim od nás prostě nikam nechtělo. Možná jsme s nimi trávili tolik času a tak jsme se jim věnovali, že jsme jim nedali dost prostoru, aby hezký vztah vznikl, anebo o ten prostor prarodiče nestáli.

Ale co bude dál? Jak narušit pravidlo ne zrovna vřelých vztahů? Jak já budu pokračovat v tradici vztahů prarodičů a vnoučat? V tradici babiček nebabiček? Mám to promyšlené. Budu skvělá babička. Rodiče mých vnoučat i psycholo-

gové se budou chytat za hlavu. Na všechny děti budu přísná a důsledná, ale zároveň je budu rozmazlovat. Budu jim číst pohádky, zpívat písničky, budu si s nimi hrát, budu je brát na výlety, ale hlavně jim budu naslouchat a milovat je. Stačí mi jen jedno. Dejte mi šanci!!!

J. S., 61 l., VŠ

Zamyšlení

Příběh je krásnou ukázkou nereálnosti iluzorní role babičky. Pohádkové babičky. Obávám se, že i naše autorka bude ve stejné pozici, ať už z jakýchkoliv důvodů, a ona si toho je vědoma. Naší snahou je, aby roli babičky neprovázely pocity viny, budou-li mít jiné vztahy a celkově se jejich život bude vyvíjet jinak, než jak si původně předsevzaly. Naše autorka má pravdu, dědeček bývá často opomíjen, ač bývá velmi dobrým a užitečným modelem mužské role.

Moje děti – tvoje děti v dospělosti

V roce 1966 jsem se provdala za rozvedeného muže, který měl z prvního manželství pětiletého syna. Tento hoch se jednoho dne, kdy si ho otec vzal k nám, vyjádřil, že k nám chodit nebude, pokud tam budu já. (Jeho biologická maminka byla v té době už znovu vdaná, se svým otčímem vycházel dobře.) Otec mu řekl, že může hned odejít. Od té doby byl klid. S bývalou manželkou jsme dobře vycházely, a přesto u něj byla podvědomá averze vůči novému elementu vedle jeho táty.

S mužem jsme žili společně 22 let. V roce 1988 náhle zemřel na srdeční selhání.

Měli jsme spolu 2 děti, syna a dceru. Nevlastní syn se mnou v kontaktu po smrti otci není vůbec.

Po pěti letech jsem se v roce 1994 provdala podruhé (bylo mi 54 let), manželovi 60. Z předešlého manželství měl syna a dceru, v té době již dospělé. Ani v jednom případě jsem nebyla příčinou rozvodu svých manželů. Manželovy děti nebyly rády, že se oženil. „Ve vašem věku..., neberte se.“ Chtěly mít otce pro sebe. Byly zvyklé jezdit s otcem na zahraniční dovolené a on je i jinak všestranně podporoval. Obě jeho děti mají vysokoškolské vzdělání. Dceři platil alimenty až do jejich 29 let.

Později jsme s manželem hodně cestovali po Evropě, ovšem sami, bez jeho už dospělých dětí. V té době jsme už oba byli v důchodovém věku. Manžel byl na počátku naší známosti operován, měl mozkovou anomálii, jeho zdravotní stav se pozvolna horšil (časté pobyty v nemocnici se střídaly s krátkými pobyty doma). Také vztahy s jeho dětmi se horšily, zvláště s dcerou.

V roce 2001 mně byl vyoperován zhoubný nádor. Následovala chemoterapie a ozařování. K tomu hodně nemocný manžel. V roce 2002 byl manžel po složitém shánění umístěn v LDN. Chodila jsem tam za ním denně, jeho děti velice málo. Neměly čas a prostředí LDN je deprimovalo, jak mi sdělovaly. Žila jsem v neustálém stresu. O Velikonocích roku 2004 manžel zemřel. Zařídila jsem pohřeb, pozvala a pohostila hosty. Jeho děti nepřišly.

Došlo k dědickému řízení, které trvá již 4 roky. Teď najednou měly manželovy děti plno času a energie na získání majetku, který jim nepatří. Přesto, že nebyly o nic ošizeny, dědické řízení protahují a komplikují.

V loňském roce jsem měla recidivu a znovu operaci. Cítím velkou křivdu v tom, že jsem oba ušetřila starostí i peněz. Co mě stála choroba jejich otce, a místo vděku se ke mně chovají jako k největšímu nepříteli. Na hrob, kde leží jejich otec, babička a paní, po které získaly byt, nezajdou po celý rok. Pečuji o něj pouze já. Cítím velkou křivdu a mám pocit beznaděje, především z průběhu dědického řízení. Každý dobrý skutek musí být po zásluze potrestán? Asi ano.

Navzdory tomu všemu jsem obdařena docela šťastnou povahou. Jsem člověk naslouchající, ráda si s lidmi povídám, bez toho bych asi měla větší problémy. Díky tomu se přes trable docela dobře přenáším.

M. K., 68 L., SŠ

Zamyšlení

Příběh je ukázkou vztahů a postojů dospělých dětí vůči nové partnerce jejich otce. Tedy vztahu vůči cizí osobě, s níž děti měly minimální kontakt a byla jim vlastně lhostejná. Ohrožení majetku v původní rodině novou partnerkou je taky zjevné. I když hodnocení, kdy a jak přichází, stará se o hrob, nemusí být v souladu s tím, kdo a jak na mrtvého pamatuje nebo vzpomíná a v jaké formě v kom památka zůstává. V řadě zemí je urna s popelem součástí byto-

vého interiéru. Ve Francii například může být urna ve formě knihy součástí knihovny. Byť i hřbitovy jsou zde navštěvované a přátelé přinášejí kamenné tabulky s činností, kterou společně realizovali – volnočasovou, zájmovou.

Moje děti, tvoje děti

A v jednání nás dospělých je dobré (než říci zbrklé slovo) raději se zastavit a nechat si vše v klidu projít hlavou. A pozor, děti sledují a v krizových situacích obzvlášť, jak jedná ten „cizí“. Partnerovi se můžete později, když vám zchladne hlava, omluvit, a on to (v kladném vztahu) dříve či později přijme, ale děti jsou tvrdí kritici! Možná omluví vlastního rodiče, ale na cizího mají přísná měřítka. Ty vyvdané tak trochu blokují rozvoj hádek. Jinak jednájí zúčastnění v počátcích vztahu (a mladší děti) a jinak jednájí s přibývajícím věkem. A tady obvykle sklízíme plody své snahy (a trpělivosti) z předchozích situací, jak jsme s nimi jednali. Dlouhodobější kontakt od ranějšího dětství je výhodou. Dnes už jsem zkušená rádkyně i např. své vlastní dceři, která vyvdala dvě děti. Snažím se poradit, když řeší to, co život přináší, pokud jsem o radu žádána. Se samozřejmostí jsem přijala roli babičky a chápu problémy své dcery.

J. P., 59 L., SŠ

Pohled na rodinné tragedie očima babičky

Ondrovi je 14 let. Z mého pohledu babičky má v tomto věku dost svých problémů, které on sám nemůže dokázat zvládnout, natož si je vysvětlit. Myslím, že od prenatalního života až dodnes prožil spoustu těžkostí. Vezmu to od začátku. Má 21letá dcera mi oznamuje, že je těhotná. Žije s přítelem, který je o 20 let starší než ona a z předchozího vztahu má 2 syny v pubertálním věku. S rodinou již několik let nežije ve společné domácnosti. Těhotenství dcery moc nadšeně neprožívá, nevyjadřuje se, jak to bude se vztahem dál, tráví s ní pracovní dny, ale veškeré volné dny, svátky, Štědrý večer apod. je údajně se syny na jeho chalupě. Dcera je smutná, trápí se, ale před námi to nedává znát a dělá hrdinku. Těhotenství vlastně prožívá se mnou a naší rodinou. Jak asi působí její smutek na miminko v bříšku?

Na jaře se Ondra narodí. Je to krásné zdravé miminko. Ač se na babičku necítím, je mi 39 let, zamiluji si ho a pomáhám, jak se dá. Zatím bydlí u nás, jeho otec nechává dobudovat bydlení za Prahou. Na Ondru se chodí dívat k nám, zdrží se hodinku, dvě a zase spěchá. Víkendy netráví společně. Když je malému půl roku, konečně spolu začínají žít. Dcera je nadále často u nás. Jak se dá, hlídám a malého moc miluji a upínám se na něj. Ondrovi budou tři roky, táta se mu začíná častěji věnovat. Malý ho miluje a má rád jeho přítomnost. Jsem ráda, že si k sobě našli cestu. Když potřebují, stále hlídám a dělám to ráda. V té době spolu uzavřou sňatek. Táta je málo doma, ale někdy zůstane i na víkend. Někdy ho u nich navštíví dospívající synové. Ale Ondru nemají moc rádi, dávají mu to znát (to je asi normální, dospělé děti a žárlí). Pokud je táta doma, chlapec se na něj jen třese a on se mu věnuje, ale zároveň ho dost rozmazluje. Když je Ondrovi šest, narodí se mu sourozenci, dvojčata, chlapec a holčička. Táta je pořád málo doma. Když tam je, Ondrovi se věnuje a rozmazluje ho drahými dárky. Dcera má okolo všech dětí mnoho práce. Zvykla si, že ona musí být ta přísnější a důsledná ve výchově.

Ondra začíná na dvojčata žárlit. V té době se začal v šesti letech pokakávat (veškeré lékařské vyšetření – zdrav, chce to čas). Když jsou dvojčatům dva roky, začíná jim ubližovat, ale jen když si myslí, že ho nevidíme; pokakává se nepravidelně a tají to. Vyhazuje spodní prádlo apod. Já nadále funguju a pomáhám, jak se dá, Ondra je často u mě, je bez problémů a hodný, milý, klidný, nepokakává se. Otec je doma čím dál méně, když tam je, děti rozmazluje, kupuje jim drahé dárky. V době, kdy mají usínat, vyndává je z postýlek a hraje si s nimi. Zvykli jsme si a chápeme to, vždyť podniká.

Ondra je ve druhé třídě. Vcelku se učí dobře, ale na dvojčata stále žárlí a má ty své problémy. Již rok s ním dcera dochází do psychologické poradny. Ondra se začíná zklidňovat, problémy se upravují, tátů miluje a tráví s ním čas vždy, když je doma. Jsem moc ráda, ale jak můžu, nadále pohlídám a pomáhám. Ondrovi je 8 let, rád k nám jezdí a od malička má moc rád i mého manžela. Říká mu jménem, protože to není jeho dědeček. Mají k sobě hezký kamarádský vztah.

Hurá, jsem ráda a myslím, že jde vše k lepšímu. Dceřiny děti prospívají, moc je miluji, pomáhám. Nejvíce mám ráda Ondru. Jenže ouha, můj manžel se se mnou rozchází, vztah se rozpadá. Navázal nový vztah a u rozvodového

soudu uvádí, že dokáže víc milovat své děti a vnoučata než jeho. Není už u nás doma. Ondra ke mně jezdí, nechápe to, chybí mu a hledá ho. Opět začíná dvojčatům ubližovat, začíná se připokakávat, horší se ve škole, je smutný a nadále dochází do psychologické poradny. Upíná se na mě. Časem se se situací smíří a jeho stav se lepší. Já jásám, zase je to on.

Uplynul rok. Ondrovi je devět let a teď právě pro něj začíná nevysvětlitelná věc. Do jejich domu vtrhne policie v kuklách, provádí domovní prohlídku. Jeho milovaný tatínek dostane pouta. Trvá to asi 8 hodin, pak tátu odvázejí. Ondra nemluví. Nechápe, počůrává se a pokakává se. Dvojčata jsou malá, tři roky, drží se mámy a brečí. Já ježu k nim, jsem tam. Pomáhám, jak se dá. Nechápeme, co se stalo. Dcera se dovídá, že její manžel je již několik let zapojen do skupiny organizovaného zločinu. Je v šoku, vždyť celá léta máme za to, že její manžel podniká a věnuje tomu všechnen čas. Dcera musí ale fungovat dál, starat se o rodinu. Dvojčata se neptají, jsou malá, nechápou, jen holčička začíná koktat a chlapeček je stále klidný, ale více samotářský. Ondra je na tom špatně. Nechápe, co je s tátou. Děti se mu ve škole smějí, říkají mu o tátovi špatné věci (to, co si doma povídají jejich rodiče – bydlí na venkově). Horší se ve škole, je uzavřený, opět má své psychické problémy – opět poradna. Po třech měsících může dcera za manželem na návštěvu. Mezitím Ondra začíná chodit do jiné školy, protože posměšky spolužáků i některých učitelů pokračují. Pořád psychologická poradna. Ondra chce za tátou na návštěvu, ale může tam s námi jen jednou za měsíc. Na každou návštěvu se moc těší. Ve škole se snaží, pořád píše tátovi dopisy.

Po 10 měsících propouštějí tátu domů. Bude vyšetřován na svobodě a čekat na soud. Ondra je rád, že se táta vrátil. Nechápe a nemůže vědět, že je to vše špatné, že je to jen na čas. Prostě je moc rád. Táta se vrátil hubený, sešlý, neustále se dceři omlouvá a chtěl by vše vrátit zpět. Hodně kouří, je to psychicky slabá osoba. Stále se mazlí a hraje si s dětmi. Trvá to týden. Dcera ví, že budoucnost je špatná, ale drží se, děti jsou veselé, smějí se, Ondra je chudák šťastný. Po týdnu pro děti šťastného soužití dcera ráno nenajde manžela. Hledá ho v okolí, ale nic. Volá mi, abych přijela pro děti. Manžela nechává hledat policií. Odpoledne ho najdou mimo domov zastřeleného. Vyšetřování prokázalo, že spáchal sebevraždu. Nevíme, co dětem, hlavně Ondrovi, říci, lžeme jim a říkáme, že tatínek měl slabé srdíčko a lékaři ho nemohli zachrá-

nit. Po čase stejně Ondrovi musíme vše formou přiměřenou dítěti říci. Ondra je smutný, moc pomáhá mamince i s dětmi, ve škole mu to příliš nejde, ale snaží se. Občas má své zdravotní problémy. Upíná se na maminku, stále si čte dopisy od táty a pod polštářem má jeho fotografii. Pořád je rád se mnou. Jsem často u nich doma, ptá se mě na mnoho věcí, nedokáže mi vše vysvětlit. Před dětmi jsme veselí, vše chce čas.

Ondrovi je 12 let, dvojčatům šest. Dcera začíná mít známost, chápu ji. Občas ohlídám děti, musí také začít žít. Ondra se neptá, kde je maminka, jsem tam já, asi něco tuší. Po půl roce začíná chodit přítel k nim na návštěvu, občas si zahraje s Ondrou fotbal, tenis, prostě jsou kamarádi. Jsem ráda a myslíme, že jej Ondra přijímá. Ondra není navenek smutný, dvojčata jsou veselá, mají na návštěvě mamincina kamaráda.

Asi po třech měsících začínají spolu žít. Ondra se opět mění. Žárlí, vyčítá mamince, že na tátu zapoměla. Vždyť táta je měl tak rád. Horší se ve škole, zavírá se ve svém pokoji, a jak může, jezdí ke mně, drží mě za ruku a opět nechápe, opět je někdy zlý a nervózní na dvojčata. Nový partner začíná být na Ondru přísný, snaží se jej vychovávat. Ondra mu dělá naschvály (prohra-be mu osobní věci, ukradne mu menší obnos, odře mu lak na novém autě hřebíkem apod.). Při cestě do školy sebere trafikantce s kamarádem drahý časopis. Ve škole se vyšetřuje. Dcera na radu přítele uděluje tresty – domácí vězení, nesmí k babičce na návštěvu, zákaz televize, zavřít se v pokoji a učit, pak jej zkouší – on samozřejmě neumí, opět dokola tresty. Ondra přestává komunikovat, matce neodpovídá na dotazy, zavírá se v pokoji. Prosím dceru, aby její přítel zvolil raději formu kamarádství. Opět psychologická poradna, a tak dále. Přítel mé dcery nemá Ondru rád, Ondra ho nesnáší, zato dvojčata ho milují. Na ně je hodný, dceru údajně miluje. Teď je Ondrovi 14 let a říká, že to do osmnácti vydrží. Dcera s ním dochází na rodinné terapie na dětskou psychiatrii. Připadá mi, že se chlapec se svým osudem smířil, ale není šťastný. Nesu to velice těžce, myslím na tento problém dost často. Víím, že děti si tyto své problémy ponесou do svého budoucího života.

Vím jen, že takovéto problémy kolikrát nezvládá dospělý člověk, jak je má zvládat dítě? Víím, že Ondrovo chování je jen obrana vůči tomu, co mu život přinesl.

O. J., 53 L., SŠ

Zamyšlení

Tragický příběh by mohl být zařazený ve všech kapitolách: dospělé děti, role babiček, dědečků, vdov. Vstupuje do všech témat. Chápeme postoj babičky k nešťastnému osudu vnuka, který si jej sám ničím nezavinil, pouze se narodil do komplikovaných vztahů. Vidíme, jaký je odraz výkonu trestu rodiče v dětském kolektivu, jakým utrpením rodiny je provázena sebevražda rodinného příslušníka i co znamená vstup dalšího partnera do rodiny s velmi složitými podmínkami, byť s dobře míněnými představami. Do kolika terapií rodina následně vstupuje – a výsledek?

Obecně řečeno – často se setkáváme (v případě selhání matky při výchově dítěte) s rolí babičky či prarodičů, s výkonem pěstounské péče, soudně řešené. Samozřejmě nelze vyloučit, že do života mladé babičky opět vstoupí muž s tím, že ta se pak věnuje více vnukovi než jemu...

V našich podmínkách je zatím málo využívaný institut náhradní rodinné péče. Řada rodin by byla ochotna a schopna se podílet na výchově formou pěstounské péče. Po řádném zaškolení a se supervizí. Příspěvky na dětské domovy patří mezi prvořadá charitativní opatření, finance na výukové programy pro pěstounskou péči nejsou tak emotivní a tradice ústavní péče bez ohledu na věk stále dominuje.

